היום נלמד בעזרת ה':

בכורות דף ס

(בעמוד הקודם)

ואמר רבא – היו לו חמשה עשר טלאים: אסור לו לברור עשרה מתוכם, להכניס אותם לדיר וליטול מהם אחד למעשר. כי אז החמשה שישארו מחוץ לדיר יהיו פטורים ממעשר, משום שאין להם עם מי להצטרף בזמן הגורן. אלא הוא מכניס את כולם לדיר, ומוציאם אחד אחד וסופר עשרה, ונוטל מהם אחד למעשר, ושאר החמשה שנשארו בדיר והתחייבו במעשר בזמן הגורן, מצטרפים לגורן הבא עם הבהמות החדשות שיוולדו עד אז.

תניא נמי הכי. היו לו חמשה עשר טלאים וכו': הברייתא אומרת כרבא.

קושיא: **והתניא 'תשעה עשר טלאים, לא יאמר אברור עשרה ואטול מהן אחד והשאר פטורין. אלא כונסן לדיר ומוציא עשרה, ונוטל מהן אחד והשאר פטורין':** בברייתא הזו כתוב שלמרות שהוא חייב להכניס את כולם לדיר, בכל אופן אלו שנשארו בדיר, פטורים ואינם צריכים להצטרף לגורן אחר. שלא כמו דברי רבא!

תירוץ: **תרגמה רב הונא בר סחורה קמיה דרבא בריגלא:** ביאר רב הונא בר סחורה לפני רבא את הקושיא הזו על דבריו של רבא, והיה זה בדרשה של רבא בשבת שלפני הרגל.

מדובר בדיר שיש לו שני פתחים, ויצאו ט' בפתח זה וט' בפתח זה, והאחרון שנשאר בעדר ראוי להצטרף לכאן או לכאן. ולכן כולם פטורים, כי גם התשעה שיצאו בפתח שבו לא יצא האחרון, כבר היו 'במנין הראוי' למעשר ונפטרו.

קושיא: **ולישני ליה כגון שמנה תשעה, וכי מטא עשרה קרי חד מרישא:** למה רב הונא לא תירץ שמדובר בפתח אחד, והוא ספר את הבהמות, ולאחר שספר תשעה, הוא התחיל לספור מהתחלה שוב פעם תשעה, ורק כשהגיע לבהמה ה-19 הוא קרא לה 'עשירי'. ומשום כך כל הבהמות היו 'במנין הראוי'. תירוץ: **קסבר עשירי**

מאליו קדוש: רב הונא סובר שהעשירי מתקדש מאליו גם אם לא קרא לו במספר הנכון. ולכן כשהתחיל למנות שוב פעם, העשירי האמיתי שקרא לו 'אחד', כבר התקדש מאליו, וכשהמשיך ומנה את התשע הנוספים הם כבר לא היו 'במנין הראוי' כי הם נשארו פחות מעשר.

קושיא: **ולישני ליה בגורן ומנאן זוגות זוגות**: למה רב הונא לא תירץ שמדובר במקרה שהוא ספר כל שתי בהמות כמספר אחד, ולאחר שספר שמונה עשרה בהמות בתשע מספרים, הגיע לבהמה האחרונה וספר אותה 'עשירי' על כל תשעת הזוגות! תירוץ: **קסבר עשירי למנין בהמות הוא קדוש**: רב הונא סובר שהעשירי מתקדש לא לפי הספירה שסופר הבעלים, אלא לפי המציאות בפועל דהיינו שהבהמה שיצאה עשירית מתקדשת. ולכן הבהמה השניה שבזוג החמישי היא העשירית. וממילא שאר הבהמות שיצאו לאחר מכן אין להם 'מנין הראוי'.

אמר רב נחמן בר יצחק: זכתה אימו של רב הונא בר סחורה שילדה בן חכם כמותו, שידע לתרץ לרבו את הקושיא בדרשה שלו. (והיה זה בשבת שלפני הרגל שיש שם המון אנשים ובכך הוא התפרסם).

משנה: יצאו שנים כאחת, מונה אותם שנים ~~שנים~~. מנאן אחד, תשיעי ועשירי מקולקלין: אם באמצע המנין, יצאו שתי בהמות בבת אחת, כגון השביעית והשמינית, הוא צריך לספור אותם כשתי בהמות (כאילו הן יצאו בזה אחר זה). אבל אם קרא לשתיהן ביחד 'שביעי', וכתוצאה מכך הוא המשיך וספר את התשיעית כ'שמיני' ואת העשירית כ'תשיעי' ואת האחד עשר כ'עשירי'. הבהמות שספר אותם תשיעי ועשירי מקולקין. משום שהתשיעית היא באמת עשירי, והעשירי הוא אחד עשר שקרא לו עשירי. ושתיהן קדושות אך אי אפשר להקריב אותם למזבח וימתין עד שיפול בהם מום ויאכל אותם.

מקרה נוסף:

קרא לתשיעי עשירי, ולעשירי תשיעי, ולאחד עשר עשירי, שלשתן מקודשין: טעה וקרא לכבש שיצא תשיעי בשם 'עשירי', ולכבש שיצא עשירי קרא בטעות 'תשיעי', ולכבש שיצא אחד עשר קרא בטעות 'עשירי' (כי לאחר שהוא טעה וקרא לתשיעי 'עשירי', הוא רצה לתקן את טעותו וקרא לעשירי 'תשיעי' והמשיך וקרא לאחד עשר 'עשירי'), הדין הוא ששלושתם מקודשים ברמות שונות. התשיעי –

מכיון שקרא לו 'עשירי' הוא קדוש במקצת אך לא קדוש להקרבה, ולכן הוא נאכל לאחר שיפול בו מום. העשירי – הוא מעשר כפי האמת (למרות שקרא לו 'תשיעי' הוא נשאר מעשר). והאחד עשר – קרב כקרבן שלמים בגלל שקרא לו 'עשירי'. (ובגמרא יתבאר המקור לדין התשיעי והאחד עשר).

ועושה תמורה: אם לקח את הבהמה האחת עשרה והמיר אותה בבהמה אחרת. לדעת רבי מאיר לבהמה האחרת יש דין 'תמורה' (= הבהמה האחרת נהיית קדושה). לדעת רבי יהודה אין לה דין 'תמורה', כי הבהמה האחת עשרה בעצמה נחשבת לתמורה של הבהמה העשירית (שהיא באמת מעשר), והדין הוא שאין תמורה עושה תמורה.

אמרו משום ר"מ: אמרו תשובה בשם רבי מאיר – האחת עשרה אינה תמורה, כי אם היא היתה תמורה לא היו מקריבים אותה כשלמים, שהרי הדין הוא 'תמורת מעשר' אינה קריבה. ומכיון שהאחת עשרה אינה 'תמורה' היא יכולה לעשות בהמה אחרת תמורה.

מקרה נוסף:

קרא לתשיעי עשירי, ולעשירי עשירי, ולאחד עשר עשירי: אם קרא לתשיעי 'עשירי' וגם לעשירי קרא 'עשירי' וגם לאחד עשר קרא 'עשירי', הבהמה האחת עשרה אינה קדושה. והטעם משום שרק כאשר עקר את שם 'עשירי' מהבהמה העשירית, יכולה הבהמה האחד עשר להתקדש כשקורא לה 'עשירי'. אבל אם לא עקר את השם 'עשירי' מהבהמה העשירית (כי קרא לה עשירית), אין הבהמה האחד עשר יכולה להתקדש (כי כבר חל שם 'עשירי' על העשירית). [יש לציין שאמנם הבהמה התשיעית מתקדשת אפילו אם קרא לעשירית עשירי].

גמרא: אמר ר' יוחנן – מנאן זוגות זוגות קינטרן קינטרן, עשירי ~~לְמִנְיָנוֹ~~ למנין הוא קדוש: אם כשיצאו הבהמות אחד אחד הוא ספר אותם זוגות זוגות דהיינו כל שניים שיצאו הוא ספר כאחד. או שספר אותם 'קינטרן קינטרן' = מאה מאה, כלומר כל מאה שיצאו הוא ספר כאחד. העשירי למנין הוא קדוש. והגמרא מבארת –

~~לְמִנְיָנוֹ~~ למנין מאי? לדעת רב מארי 'למנין שלו' כלומר הבעלים יכול לעשות ספירה משל עצמו ולהחליט שהוא סופר מאות, ואז כל המאה העשירית מתקדשת להיות

מעשר על כל המאות הקודמות. לדעת רב כהנא 'למנין בהמות' כלומר הבעלים לא יכול להחליט על צורת הספירה. ולכן כל בהמה עשירית שיצאה מתקדשת (כגון אם ספר זוגות, אז הבהמה השניה שבזוג החמישי מתקדשת כי היא העשירית. ואם ספר מאות כל בהמה עשירית מתקדשת).

קושיא על רב כהנא:

תנן יצאו שנים וכו': למדנו במשנתנו 'יצאו שנים כאחת מונה אותן שנים ~~שנים~~, מנאן אחד תשיעי ועשירי מקולקלין' (= אם באמצע המנין, יצאו שתי בהמות בבת אחת, והוא קרא לשתיהן ביחד מספר אחד. ואז הוא המשיך וספר את התשיעית כ'שמיני' ואת העשירית כ'תשיעי' ואת האחד עשר כ'עשירי'. התשיעי והעשירי מקולקלין. משום שהתשיעי הוא באמת עשירי, והעשירי הוא אחד עשר שקרא לו עשירי. ושתיהן מקולקלות מלהקריב אותם, וימתין עד שיפול בהם מום ויאכלם).

למאן דאמר (רב מארי) 'למנין שלו הוא קדוש', מובן מדוע התשיעי והעשירי מקולקלין. '**ד**לעשירי קא קרי ליה תשיעי ולאחד עשר עשירי' כלומר מכיון שהוא קרא להם מספר לא נכון. והרי אם הספירה שלו קובעת בזוגות ומאות, אם כן היא גם קובעת לקלקול כשקרא להם מספר לא נכון.

אבל למאן דאמר (רב כהנא) 'למנין בהמות הוא קדוש', הרי הספירה שלו אינה קובעת והולכים אחר האמת ומה שיצא עשירי מתקדש. אם כן מדוע זה מקלקל כשהוא קרא להם מספר לא נכון? הרי זה נחשב כאילו קרא לתשיעי תשיעי ולעשירי עשירי!

תירוץ: **אמר לך רבי יוחנן**: רבי יוחנן יתרץ לך לפי רב כהנא – אני דיברתי על מקרה שהוא התכוון להוציא אותם זוגות זוגות, ומכיון שהוא התכוון לספור אותם בצורה אחרת, הדבר לא מועיל. אבל במקרה שהוא ספר אותם כראוי ובאמצע יצא זוג מאליו, על זה לא דיברתי! כי שם הוא רק טעה בספירה, ולכן הספירה שלו מועילה לקלקל את התשיעי והעשירי.

קושיא על רב מרי:

תא שמע. 'מנאן למפרע, עשירי שבמנין הוא קדוש': אם הוא ספר את הבהמות בצורה הפוכה 'עשר, תשע, שמונה' וכו'. העשירי שיצא קדוש, למרות שקרא לו 'אחד'.

למאן דאמר (רב כהנא) 'למנין בהמות הוא קדוש', מובן מדוע העשירי קדוש, כי לא מתייחסים כלל לספירה שלו. אבל למאן דאמר (רב מארי) 'למנין שלו הוא קדוש', מדוע העשירי קדוש? והרי הוא קרא לו 'אחד', ואנו כן מתייחסים לספירה שלו!

תירוץ: **אמר רבא:** בגלל שהפרסיים סופרים הפוך וקוראים ל'עשירי' 'אחד', זה נחשב שספר אותו כעשירי. (חסדי דוד).

*

למדנו במשנה – קרא לתשיעי עשירי, ולעשירי תשיעי, ולאחד עשר עשירי: שלושתם מקודשים ברמות שונות. התשיעי קדוש במקצת ונאכל במומו (מכיון שקרא לו 'עשירי'), אך לא קרב. העשירי הוא מעשר. והאחד עשר קרב שלמים (מכיון שקרא לו 'עשירי').

תנו רבנן. מנין שאם קרא לתשיעי עשירי, ולעשירי תשיעי, ולאחד עשר עשירי, ששלושתן מקודשין? תלמוד לומר "וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קודש": מהלשון 'וכל מעשר בקר וצאן" משמע שאפילו אם הוא לא היה עשירי והוא קרא לו עשירי הוא מתקדש (ברמה מסויימת), כגון התשיעי והאחד עשר שקרא להם 'עשירי'. הברייתא שואלת: **יכול שאני מרבה אף שמיני ושנים עשר?** שאם קרא להם עשירי יתקדשו. ומשיבה: **אמרת הואיל וכו':** מכיון שהעשירי בעצמו קדוש, וגם 'טעותו מתקדש' (בהמה שקרא לה בטעות עשירי מתקדשת). אם כן עליך ללמוד את ה'טעות' ממנו בעצמו, שהיא תהיה כמותו. דהיינו כמו שהעשירי עצמו אינו מקודש אלא 'בסמוך לו' כלומר הוא בעצמו מתקדש (שהוא הסמוך ביותר לעצמו), כך גם טעותו אינה מתקדשת אלא בסמוך לו דהיינו רק הבהמה שהכי סמוכה אליו יכולה להתקדש בטעות. והיינו התשיעית והאחד עשר כשקרא להם 'עשירי'.

*

קושיא: **והתניא 'מה הוא מיוחד אף טעותו מיוחדת'**: בברייתא הזו כתוב שיש ללמוד את הטעות ממנו בעצמו, שכמו שהוא אחד, כך גם הטעות יכולה להיות רק אחת, והיינו או התשיעי או האחד עשר, אך לא שניהם ביחד. ואילו במשנתנו כתוב שגם אם טעה בשניהם הם מתקדשים! תירוץ: **תאני תנא קמיה דר' יוחנן**: שנה התנא לפני רבי יוחנן – הברייתא הזו היא דעת ר' אלעזר ב"ר שמעון. ר' אלעזר ב"ר שמעון סובר שלעולם אין אחד עשר נעשה קדוש, עד שישתוק בתשיעי ויקרא לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי. כי אם היה טועה גם בתשיעי לא היה האחד עשר מתקדש, משום שרק טעות אחת מתקדשת.

סבר לה כרבי יהודה וכו': הגמרא מבארת את שיטתו. הוא סובר שטעות מעשר נעשית תמורה. והוא גם סובר כאביו רבי שמעון שאי אפשר לעשות תמורה ולחזור ולעשות שוב תמורה באותה בהמה. ולכן כאשר קרא לתשיעי עשירי, הוא בעצם המיר את העשירי פעם אחת על התשיעי. ולכן הוא כבר לא יכול אחר כך לקרוא לאחד עשר עשירי, כי הוא לא יכול להמיר את העשירי פעם נוספת על האחד עשר.

*

אמר רבא יצאו שנים בתשיעי: בבת אחת. יש בזה שני מצבים. אם הוא קרא לשניהם 'תשיעי', יש כאן עשירי (הקדוש לקרבן) וחולין מעורבים זה בזה. כי העשירי קדוש מאליו (ומה שהוא קרא לו 'תשיעי' אינו מקלקל), ואילו לתשיעי הוא קרא 'תשיעי' ואם כן הוא נשאר חולין. ומכיון שיש כאן בהמה קדושה וחולין מעורבבים, הוא צריך לנהוג בשניהם בקדושה. לא לגזוז או לעבוד אותם, ולהמתין מלאוכלם עד שיפול בהם מום. [אמנם אם עבר וגזז או עבד בהם, אינו חייב מלקות מספק].

קראן עשירי: אבל אם הוא קרא לשניהם 'עשירי', יש כאן עשירי (הקדוש לקרבן) ותשיעי (שהוא קדוש במקצת) מעורבים זה בזה. כי בגלל שהוא קרא לתשיעי 'עשירי' הוא נתקדש במקצת. ולכן הוא לא יכול להקריב אף אחד מהם. [וכאן אם יעשה בהם גיזה או עבודה יקבל מלקות, כי שניהם אסורים בהם].

רבא אומר מקרה נוסף:

יצאו שנים בעשירי: בבת אחת. יש בזה שני מצבים. אם הוא קרא להם 'עשירי', יש כאן עשירי ואחד עשר מעורבים זה בזה. מכיון שהוא קרא לאחד עשרה 'עשירי', הוא נתקדש במקצת להקרב כקרבן שלמים. אמנם יש כאן בעיה איך להקריב אותם, משום שהעשירי צריך להיקרב כמעשר, ולקמן תדון בזה הגמרא מה עושים איתם.

קראן אחד עשר: אבל אם הוא קרא לשניהם 'אחד עשר', יש כאן עשירי וחולין מעורבים זה בזה. כי העשירי מתקדש מאליו, ואילו האחד עשר הרי קרא לו אחד עשר והוא נשאר חולין.

קושיא: **הא תו למה לי היינו הך!** מדוע רבא צריך לומר את המקרה של יצאו שניים בעשירי? והרי הוא כבר אמר את המקרה של יצאו שניים בתשיעי, והמקרים דומים.
תירוץ: **הא קמ"ל דכל בת אחת תרווייהו קא קדשי ואע"ג דלא נעקר שם עשירי הימנו:** לחדש שכאשר יצאו העשירי והאחד עשר בבת אחת, והוא קרא להם 'עשירי', האחד עשר מתקדש. למרות שלא נעקר שם 'עשירי' מהעשירי (והרי למדנו במשנתנו שרק כאשר נעקר שם עשירי מהעשירי יכול האחד עשר להתקדש), וזאת משום שהדבר קרה בבת אחת.

יתיב רב כהנא: ישב רב כהנא ואמר את דברי רבא הנ"ל. שכאשר יצאו עשירי ואחד עשר בבת אחת וקרא להם 'עשירי', האחד עשר מתקדש. אמר לו רב אשי – מדוע האחד עשר מתקדש? והרי לא נעקר שם עשירי מהעשירי! ולמדנו במשנתנו 'זה הכלל כל זמן שלא נעקר שם עשירי הימנו אין אחד עשר מקודש'. רב כהנא מתרץ: **הני מילי בזה אחר זה, אבל בבת אחת תרווייהו קא קדשי:** כפי שביארנו.

רב אשי מקשה: **בזה אחר זה בהדיא קתני להו! וכו':** הרי המשנה כתבה במפורש שאם העשירי והאחד עשר יצאו בזה אחר זה, וקרא להם 'עשירי', אין האחד עשר מקודש. ('קרא לתשיעי עשירי, ולעשירי עשירי, ולאחד עשר עשירי, אין אחד עשר מקודש'). ואם כן מה באה המשנה להוסיף באומרה 'זה הכלל כל שלא נעקר שם עשירי ממנו אין אחד עשר מקודש'? בהכרח להוסיף שאפילו אם הם יצאו בבת אחת אין האחד עשר מקודש, כי לא נעקר מהעשירי שם עשירי. רב כהנא מתרץ: **לא! לאיתויי יצא עשירי ולא דבר, דהא לא נעקר שם עשירי הימנו:** לרבות שאם

כאשר יצא העשירי הוא לא אמר כלום, וכשיצא האחד עשר הוא קרא לו עשירי, האחד עשר לא מתקדש בגלל שהוא לא עקר את שם העשירי מהעשירי.

דאי לא תימא הכי: כי אם לא תאמר כך, איך תסביר את הברייתא 'יצאו שנים בעשירי ולא קדם אחד מהן את חבירו, וקראן 'עשירי' – עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה'? והרי לא נעקר שם עשירי מהעשירי ומדוע האחד עשר מתקדש? אלא בהכרח משום שהם יצאו בבת אחת.

רב אשי דוחה: **אי משום הא, לא איריא:** משם אין ראיה. כי שם מדובר שהקדים אחד מהכבשים והוציא את ראשו החוצה, והוא קרא לו בטעות 'אחד עשר', ואז הוא החזיר את ראשו והתערבב עם הכבש השני שבדיר, ואז יצאו שני הכבשים ביחד והוא קרא לשניהם 'עשירי'. מכיון שבהתחלה הוא קרא לעשירי 'אחד עשר', נעקר שם עשירי ממנו. ולכן כשהוא אחר כך קרא לשני (שהוא האחד עשר) עשירי, הוא מתקדש. רב כהנא מקשה: **והא 'לא קדם' קתני:** הרי כתוב שאף אחד מהכבשים לא קדם ויצא לפני חבירו? רב אשי מתרץ: **מאי לא קדם? דהדר איערוב:** הכוונה שהוא לא יצא לגמרי, אלא הוא חזר והתערבב ואח"כ יצאו שניהם.

שאלה: **וכמאן? דלא כרבי:** דברי רב אשי אינם כשיטת רבי. כי רבי אמר 'אחד עשר לא הוי עקירה' כלומר קריאת 'אחד עשר' לעשירי, אינה נחשבת עקירה. דחייה: **אפי' תימא רבי וכו':** אפשר כן להעמיד כמו רבי. כי רבי דיבר על מקרה שיש לו הרבה בהמות בדיר. שאז אנו מפרשים את מה שאמר על העשירי "אחד עשר", לא כמספר 11, אלא כ'עישור אחד'. והיינו מכיון שיש לו הרבה בהמות, הוא סופר כמה פעמים הוא עושה סדרה של מעשר. וכשהוא עושה את הפעם הראשונה של המעשר, הוא קורא לעשירי 'עישור אחד'. ולכן אין זו עקירה. [ואפילו שהוא כן התכוון למספר 11, מכיון שדבריו יכולים להתפרש כ'עישור אחד', אין זו עקירה. (חזו"א)].

אבל כאן מדובר שיש לו רק עשר בהמות. ולכן כשאמר 'אחד עשר' דבריו מתפרשים רק למספר 11, וממילא זוהי עקירה.

הגמרא מביאה את דברי רבי:

מאי רבי? דתניא. 'קרא לעשירי אחד עשר, ולאחד עשר עשירי, אין אחד עשר קדוש – דברי רבי. ר' יוסי בר' יהודה אומר – אחד עשר קדוש. כלל אמר רבי 'כל זמן שלא נעקר שם עשירי הימנו, אין אחד עשר קדוש'.

קושיא: **והלא נעקר:** כי הוא קרא לעשירי אחד עשר! תירוץ: **אמר רבא הכא במאי עסקינן כגון דאית ליה בהמות טובא, דאמרינן 'חד עישורא' קאמר:** כפי שביארנו. מכיון שיש לו הרבה בהמות, דבריו מתפרשים כ'עישור אחד' ואין זו עקירה.